👩‍🏫 מהדורה למורה – אחי, זה מטורף: למה כל דור ממציא שפה משלו?

טקסט מידעי · כיתה ט' · זהות ותרבות · מסלול רגיל

💡 מבנה הדף: פתיחה ← טקסט בפסקאות מסומנות ← חלק א' איתור (רמה א') ← חלק ב' הסקה, השוואה ומונח (רמה ב') ← חלק ג' טיעון ועמדה (רמה ג') ← משימת כתיבה ← כרטיס יציאה.

חלק א' – איתור מידע

1. אילו קבוצות משתמשות בסלנג לפי פסקה א'? ציינו שלוש. · שלוש מאלה: בני נוער, חיילים, אנשי מקצוע, חובבי ספורט.

2. ציינו שלוש דרכים שבהן נולדת מילה חדשה (פסקה ג'). · קיצור, משמעות חדשה למילה קיימת, שאילה משפה אחרת, בדיחה פנימית של חבורה.

3. מה עשו תלמידי ט' בפרויקט "מילון הדור" (פסקה ז')? · כל תלמיד בחר מילת סלנג, כתב פירוש, מקור ומשפט לדוגמה; ראיינו הורים וסבים על מילים מנעוריהם.

חלק ב' – הסקה, השוואה ומונח

4. (הסקה) מדוע, לפי הטקסט, מילת סלנג מאבדת מקסמה כשההורים מתחילים להשתמש בה? מה זה מלמד על תפקיד הסלנג? · כי הסלנג נועד לסמן קבוצה נפרדת מן המבוגרים; כשהמבוגרים משתמשים בו הוא כבר לא מבדיל, ולכן צריך מילה חדשה. תפקידו – זהות ושייכות.

5. (השוואה) השוו בין עמדת המבוגרים ש"הסלנג מקלקל את השפה" לבין עמדת הבלשנים (פסקה ד'). · מבוגרים – חוששים שהסלנג פוגע בשפה. בלשנים – שפה חיה משתנה תמיד, הסלנג הוא "מעבדה", רוב המילים נעלמות ומעטות מעשירות את השפה (כמו המילים שחודשו כשהעברית חזרה לדיבור).

6. (מונח) הסבירו את המונח "משלב" (פסקה ה'), ואת הדימוי "לדעת להחליף בגדים". · משלב – רמת לשון (גבוהה, רגילה, דיבורית). כמו שבוחרים בגדים לפי האירוע, בוחרים לשון לפי המצב והקהל; היכולת לעבור ביניהם היא סימן לשליטה בשפה.

חלק ג' – טיעון ועמדה

7. יש הטוענים שבית הספר צריך להילחם בסלנג ולדרוש מתלמידים לדבר "עברית תקנית" בכל מקום, ויש הטוענים שצריך לכבד את הסלנג וללמד מתי מתאים להשתמש בו. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הטקסט או מניסיונכם. · תשובה פתוחה: עמדה + נימוק + ראיה (המעבדה של השפה, המשלבים, סלנג פוגע, מילון הדור).

משימת כתיבה – מה בודקים

8. כתבו שני ערכים ל"מילון הדור" שלכם: מילת סלנג, פירוש, מקור משוער ומשפט לדוגמה. אחר כך "תרגמו" את המשפט למשלב גבוה. · שני ערכים מלאים, תרגום נכון למשלב גבוה, בלי מילים פוגעות.

📋 מחוון לתשובה הפתוחה (חלק ג')

4 – מצוין · עמדה ברורה בפתיחה; שני נימוקים הגיוניים; הוכחה או דוגמה מדויקת מן הטקסט (עם ציון פסקה); סיכום; לשון תקינה ומכבדת.

3 – טוב · עמדה ברורה; נימוק אחד מפותח היטב; דוגמה מן הטקסט או מן הניסיון; מבנה מסודר.

2 – חלקי · עמדה קיימת אך לא חדה; נימוק כללי; אין דוגמה או שהדוגמה אינה קשורה.

1 – בהתחלה · חוזר על הטקסט בלי עמדה, או עמדה בלי נימוק.

✏️ דף עבודה – 🗣️ אחי, זה מטורף: למה כל דור ממציא שפה משלו?

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

טקסט מידעי · כיתה ט' · מסלול רגיל

💡 ההורים שלכם אמרו "סבבה" ו"אחלה", הסבים אמרו "יופי טופי", ואתם? כנראה מילים שההורים בכלל לא מבינים. הטקסט שלפניכם מסביר למה בני נוער ממציאים סלנג כל הזמן, ומה זה מלמד על הקשר בין שפה לזהות.

טקסט מידעי

🗣️ אחי, זה מטורף: למה כל דור ממציא שפה משלו?

מה זה סלנג?

א סלנג, או "עגה" בעברית, הוא שפה לא רשמית שמשמשת קבוצה מסוימת: בני נוער, חיילים, אנשי מקצוע, חובבי ספורט. הוא כולל מילים חדשות, מילים ישנות שקיבלו משמעות חדשה, וביטויים שנשאלו משפות אחרות. בעברית, למשל, המילה "סבבה" – מילה שמקורה בערבית – הפכה לחלק מן השפה היומיומית, ומילים רבות שבני נוער משתמשים בהן היום הגיעו מאנגלית, מערבית ומיידיש. סלנג אינו "עברית רעה". הוא שכבה חיה של השפה, שמשתנה מהר.

למה דווקא בני נוער?

ב חוקרי שפה מסבירים שבגיל ההתבגרות שאלת הזהות חשובה במיוחד: מי אני? לאיזו קבוצה אני שייך? במה אני שונה מההורים? השפה היא אחת הדרכים הקלות והמהירות ביותר לסמן שייכות. כשקבוצה משתמשת במילים משלה, היא אומרת "אנחנו ביחד" – וגם "אתם לא חלק מזה". לכן, ברגע שההורים מתחילים להשתמש במילה, היא לא פעם מאבדת מן הקסם שלה, ומפנה מקום למילה חדשה.

איך נולדת מילה?

ג מילים חדשות נולדות בכמה דרכים. יש מילים שמקצרים: "בהצלחה" הופכת ל"בהצ'". יש מילים שמקבלות משמעות חדשה: "מטורף" שפירושו "מצוין", "חולה על" שפירושו "אוהב מאוד". יש מילים שמגיעות משפות אחרות, דרך שירים, סרטונים ומשחקים. ויש מילים שנולדות מבדיחה פנימית של חבורה אחת, ומתפשטות לכל הכיתה ואחר כך לכל הארץ. היום, בזכות הרשתות, מילה יכולה לעבור מצפון לדרום בתוך שבוע.

האם הסלנג הורס את העברית?

ד יש מבוגרים שחוששים שהסלנג "מקלקל" את השפה. אבל בלשנים רבים חושבים אחרת. לדבריהם, שפה חיה תמיד משתנה, והעברית עצמה היא דוגמה מצוינת: כשהיא חזרה להיות שפה מדוברת, היא הייתה צריכה להמציא אלפי מילים חדשות, וחלקן נשמעו מוזרות מאוד לבני הדור ההוא. "הסלנג הוא המעבדה של השפה," אומרת ד"ר נעמה ברק, בלשנית שחוקרת שפת נוער. "רוב המילים ייעלמו אחרי כמה שנים. מעטות ישרדו, ויגיעו בסוף גם למילון."

לדעת להחליף "בגדים"

ה עם זאת, בלשנים מדגישים שחשוב לדעת מתי מתאים להשתמש בסלנג. כמו שלא הולכים לחתונה בבגדי ספורט, לא כותבים מכתב למנהלת או עבודה בהיסטוריה בשפה של קבוצת החברים. היכולת לעבור בין "משלבים" – לשון גבוהה, לשון רגילה ולשון דיבור – היא סימן לשליטה טובה בשפה, ולא להפך. "התלמידים הכי טובים בכתיבה," אומרת ד"ר ברק, "הם לעתים קרובות גם אלה שהכי יצירתיים בסלנג. הם פשוט יודעים מה מתאים לכל מקום."

כשסלנג פוגע

1 יש גם צד פחות נעים: חלק ממילות הסלנג נולדות מלעג. מילים שמזלזלות בקבוצות של אנשים, במוצא, במראה או במגבלות, יכולות להפוך ל"מצחיקות" בכיתה – ולפגוע מאוד במי שהן מכוונות אליו. כשמילה כזאת מתפשטת, היא מלמדת את כולם, בלי שירגישו, לזלזל. מי שיוצר שפה יכול גם לבחור לא להשתמש במילים פוגעות, ולהמציא מילים שמחברות ולא מפרידות.

מילון הדור

2 בבית ספר אחד החליטו תלמידי ט' לכתוב "מילון הדור שלנו": כל תלמיד בחר מילת סלנג, כתב מה פירושה, מאיפה היא הגיעה לדעתו, ומשפט לדוגמה. אחר כך ראיינו הורים וסבים על מילים מהנעורים שלהם. "גילינו שסבתא שלי אמרה 'אחלה' עוד לפני שאמא שלי נולדה," סיפרה אחת התלמידות. "פתאום הבנתי שגם אנחנו חלק משרשרת."

📚 **מילים חשובות: סלנג (עגה)** – שפה לא רשמית של קבוצה מסוימת · **נשאלו** – נלקחו (מילים) משפה אחרת · **שייכות** – הרגשה של להיות חלק מקבוצה · **בלשן** – חוקר שפה · **משלב** – רמת לשון: גבוהה, רגילה או דיבורית · **לעג** – צחוק על מישהו כדי להקטין אותו · **לזלזל** – לא לכבד

חלק א': איתור מידע (רמה א')

1. אילו קבוצות משתמשות בסלנג לפי פסקה א'? ציינו שלוש.

2. ציינו שלוש דרכים שבהן נולדת מילה חדשה (פסקה ג').

3. מה עשו תלמידי ט' בפרויקט "מילון הדור" (פסקה ז')?

חלק ב': הסקה, השוואה והבנת מונח (רמה ב')

4. מדוע, לפי הטקסט, מילת סלנג מאבדת מקסמה כשההורים מתחילים להשתמש בה? מה זה מלמד על תפקיד הסלנג? (הסקה)

5. השוו בין עמדת המבוגרים ש"הסלנג מקלקל את השפה" לבין עמדת הבלשנים (פסקה ד'). (השוואה)

6. הסבירו את המונח "משלב" (פסקה ה'), ואת הדימוי "לדעת להחליף בגדים". (מונח)

חלק ג': טיעון והבעת עמדה (רמה ג')

7. יש הטוענים שבית הספר צריך להילחם בסלנג ולדרוש מתלמידים לדבר "עברית תקנית" בכל מקום, ויש הטוענים שצריך לכבד את הסלנג וללמד מתי מתאים להשתמש בו. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו, והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הטקסט או מניסיונכם.

💡 (תזכורת לכתיבת תשובה מלאה: הצהרת עמדה ברורה + נימוק הגיוני + הוכחה או דוגמה)

☐ כתבתי עמדה ברורה ☐ הוספתי נימוק הגיוני ☐ הבאתי הוכחה או דוגמה

משימת כתיבה

8. כתבו שני ערכים ל"מילון הדור" שלכם: מילת סלנג, פירוש, מקור משוער ומשפט לדוגמה. אחר כך "תרגמו" את המשפט למשלב גבוה.

🎟️ כרטיס יציאה

1. משפט אחד מן הטקסט שאני זוכר/ת: _____
2. שאלה שעדיין יש לי: _____

איך הרגשתי בתרגול? ☐ 😀 ☐ 🙂 ☐ 😐 ☐ 😟